

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Лоханова Н.О._

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності облік та аудит

за темою:

«Облік та аудит дебіторської та кредиторської заборгованості (на прикладі
ТОВ «Рошен Де Люкс»)»

Виконавець

студентка Обліково-економічного
факультету

Черкасова Анастасія Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

Ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Самострол Світлана В'ячеславівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ		
ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ		
ЗАБОРГОВАНОСТІ		
1.1. Економічна сутність і класифікація дебіторської та кредиторської заборгованості.....		7
1.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської та кредиторської заборгованості.....		14
1.3. Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості та порядок формування резерву сумнівних боргів.....		20
1.4. Порівняльна характеристика обліку дебіторської та кредиторської заборгованості згідно П(С)БО та МСБО.....		26
РОЗДІЛ 2 ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «РОШЕН ДЕ ЛЮКС»		
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика ТОВ «Рошен Де Люкс».....		31
2.2. Особливості і порядок обліку дебіторської та кредиторської заборгованості.....		38
2.3. Проблеми обліку дебіторської та кредиторської заборгованості та напрями їх вирішення.....		43
РОЗДІЛ 3 ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «РОШЕН ДЕ ЛЮКС»		
3.1. Мета, завдання та джерела аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості.....		48
3.2. Оцінка системи внутрішнього контролю дебіторської та		

кредиторської заборгованості підприємства та напрямки удосконалення.....	50
3.3. Аудиторська перевірка стану дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.....	53
3.4. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс».....	66
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день економічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати такими негативними факторами, як інфляційні процеси, які майже не піддаються контролю, складна політична ситуація, нестабільні суспільні зв'язки та інші несприятливі фактори. В результаті впливу цих негативних факторів знижується ділова активність підприємств, а також підприємства стають неплатоспроможними, що у свою чергу призводить до кризового стану цих господарюючих суб'єктів.

Низька платоспроможність підприємств, що характеризується несвоєчасним поверненням дебіторської заборгованості чи не вповному обсязі, викликає появу сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості.

Через неплатоспроможність підприємств виникає також наступна проблема в бухгалтерському обліку – облік кредиторської заборгованості, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Кредиторська заборгованість має велике значення в господарській діяльності підприємств, оскільки вона впливає на фінансові результати даного підприємства. Для того, щоб збільшити платоспроможність підприємств, а також підвищити фінансову результативність всіх видів звичайної діяльності, необхідно прискорити кругообіг оборотного капіталу. Таким чином, кожному підприємству необхідно навчитися правильно управляти позиковими коштами для того, щоб ефективно їх використовувати у процесі господарської діяльності.

Якщо на підприємстві виникає порушення розрахункових взаємовідносин, то це призводить до перерозподілу оборотних коштів, що може негативно вплинути на фінансово-виробничу діяльність підприємства.

Коли на підприємстві виникає заборгованість та відсутні грошові кошти для її погашення, це вимагає від підприємства ефективного управління усіма його ресурсами. При цьому ефективність не може йти всупереч із законністю господарських операцій.

На наш погляд, тема є досить актуальною, оскільки дебіторська заборгованість є одним з основних джерел формування грошових коштів

підприємства, а кредиторська заборгованість у свою чергу є борговим зобов'язанням організації, що містить суми потенційних виплат. Таким чином, від стану дебіторської та кредиторської заборгованості залежить платоспроможність організації, її фінансове становище та інвестиційна привабливість. На сьогоднішній день для кожного підприємства необхідним є достовірне відображення, аналіз та аудит розрахунків із дебіторами та кредиторами, що дасть можливість підприємству раціонально використовувати його фінансові ресурси.

Загальні питання обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості висвітлювались у працях відомих вчених. Значну увагу цим питанням приділяли: М. Білуха, Ф. Бутинець, В. Гавриленко, С. Голов, Л. Городянська, А. Герасимович, Н. Дорош, В. Казмирчук, Л. Кіндрацька, Д. Костюка, Г. Нашкерська, О. Петрик, Т. Писаревська, В. Рудницький, Я. Савченко, В. Сопко, Н. Ткаченко, В. Усач, Г. Чумаченко та інші [2, 5, 14].

Метою даної роботи є засвідчення фахових знань, які набуті з теорії та практики бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту, а також розробка методики проведення обліку, аналізу та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «Рошен Де Люкс».

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність і класифікацію дебіторської та кредиторської заборгованості;
- провести аналіз нормативно-правового регулювання обліку, аналізу та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості;
- простежити документальне оформлення та первинний облік дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначити методи оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості та порядок формування резерву сумнівних боргів;
- розглянути організацію обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на ТОВ «Рошен Де Люкс»;

- оцінити систему внутрішнього контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві;
- проаналізувати динаміку та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві;
- дослідити методикау аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості;
- дослідити основні показники діяльності ТОВ «Рошен Де Люкс»;
- надати рекомендації щодо усунення існуючих проблем.

Об'єктом дослідження даної роботи є ТОВ «Рошен де Люкс» та діюча практика обліку і контролю.

Предметом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність в частині обліку та аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Методи дослідження, що були використані в даній роботі. Для вивчення стану обліку дебіторської та кредиторської заборгованості був застосований діалектичний підхід. На етапі збору, систематизації, а також обробки інформації був використаний метод індукції, в процесі теоретичного осмислення - метод дедукції, а для поєднання різноманітних складових економічних явищ в єдиний процес – аналіз та синтез. Також було використано специфічні методичні прийоми аудиту: документальний, розрахунково-аналітичний, нормативно-правова та арифметична перевірка.

Інформаційна база. В процесі виконання випускної роботи було використано нормативно-правові документи в частині, що регулює організацію обліку саме заборгованість підприємства, навчально-методична література, статті наукових та спеціалізованих періодичних видань з питань обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості. Практична частина роботи виконувалась на основі внутрішньонормативних документів, облікових реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, фінансової, податкової звітності та іншої документації ТОВ «Рошен Де Люкс».

Автором була зроблена публікація тезисів на тему «Аудиторські процедури контролю за кредиторською заборгованістю».

ВИСНОВКИ

Стан розрахунків кожного підприємства характеризується дебіторською та кредиторською заборгованістю. Перевищення норм дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, а також має негативний вплив на платоспроможність самого підприємства. У свою чергу надмірна кредиторська заборгованість прямо впливає на стан підприємства, оскільки показує, що підприємство є неплатоспроможним.

Метою аудиту зобов'язань і дебіторської заборгованості є установлення достовірності первинних даних щодо їх формування, повноти і своєчасності відображення інформації у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення їх обліку відповідно до нормативних документів та облікової політики, достовірності відображення у звітності підприємства.

Незважаючи на великий спектр проведених досліджень щодо організації бухгалтерського обліку та аудиту розрахунків з кредиторами і дебіторами, на сьогоднішній день досі залишаються низки невирішених проблемних питань.

Проблеми обліку дебіторської заборгованості впливають за рахунок несвоєчасного отримання грошей за відвантажений покупцям товар, роботу чи послугу згідно із договором. Отже, підприємство недоотримує грошові кошти, що призупиняє його діяльність.

Також існує проблема порядку списання дебіторської та кредиторської заборгованості, так як існує прямий взаємозв'язок між списанням, а також формуванням оподаткованої бази для податку на прибуток.

Наступна проблема - це рефінансування дебіторської заборгованості. Сучасні методи рефінансування дебіторської заборгованості сприяють ефективному її управлінню, так як вони дають можливість підприємству повернути більшість своїх коштів.

Таким чином, для зменшення розмірів дебіторської заборгованості необхідним є:

- збільшення кількості покупців з метою мінімізації втрат від несплати одним або декількома покупцями;
- визначення ступеня ризику несплати рахунків покупцями;
- ведення оперативного контролю за надходженням готівки;
- своєчасне визначення сумнівної заборгованості;
- ведення роботи за претензіями співпрацюючи з юридичною службою;
- своєчасне надання платіжних документів;
- припинення роботи з такими покупцями, які порушують платіжну дисципліну.

Об'єктом дослідження даної роботи є ТОВ «Рошен Де Люкс», яке є офіційним дистриб'ютором міжнародної корпорації, а також займається оптовою торгівлею різноманітних шоколадних та кондитерських виробів.

За результатами тестування системи внутрішнього контролю на ТОВ «Рошен Де Люкс» було встановлено, що на підприємстві не існує окремого підрозділу служби внутрішнього контролю, а функцію внутрішнього контролю здійснюють окремі працівники в межах своїх повноважень.

На підприємстві ведення обліку здійснюється за допомогою використання комп'ютерної програми «1С: Підприємство 8.2», а контроль за правильністю її роботи здійснює системний адміністратор підприємства. Також здійснюються заходи щодо обмеження несанкціонованого доступу осіб до документації підприємства, оскільки кожен працівник має свій логін та пароль для здійснення операцій, що знаходяться в його компетенції.

На підприємстві контроль за своєчасністю погашення кредиторської та дебіторської заборгованості та перевірку арифметичної точності рахунків-фактур, накладних здійснює бухгалтер по розрахункам, а правильність його роботи здійснюється головним бухгалтером підприємства. Для полегшення контролю над дебіторською заборгованістю на підприємстві існує класифікація дебіторської заборгованості по строкам непогашення.

Дані аналітичного обліку можна проконтролювати, звіривши сальдо на кінець місяця по рахункам з даними в Головній книзі, оскільки на підприємстві існує чіткий контроль за дотриманням взаємозв'язку цих даних.

На підприємстві створена постійно діюча інвентаризаційна комісія для підвищення контролю за дебіторською заборгованістю, яка щоквартально здійснюється інвентаризацію дебіторської заборгованості вибіркоким методом.

На підприємстві ТОВ «Рошен Де Люкс» співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю є досить оптимальним, оскільки підприємство отримує грошові кошти від своїх контрагентів і має можливість погасити свою кредиторську заборгованість вчасно.

Аналіз динаміки тривалості обороту дебіторської та кредиторської заборгованості показав, що на ТОВ «Рошен Де Люкс» оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості у період з 2013 по 2015 рр. прискорились з одним темпом. Це відбулося завдяки тому, що темпи росту чистого доходу були вищими, ніж темпи росту величин дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Завдяки прискоренню оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості підприємству вдалося вивільнити кошти у розмірах відповідно 9009,8 тис. грн. та 13149,12 тис. грн.

Негативним моментом на ТОВ «Рошен Де Люкс» є те, що існує непогашена дебіторська заборгованість у розмірі 15507 тис. грн. на кінець 2015 року, однак підприємство не створює резерву сумнівних боргів, що впливає на достовірність відображення дебіторської заборгованості, оскільки в балансі поточна дебіторська заборгованість відображається у сумі різниці між наявною заборгованістю та резервом сумнівних боргів.

ТОВ «Рошен Де Люкс» для розрахунку резерву сумнівних боргів рекомендується використовувати метод залежно від терміну давності дебіторської заборгованості, оскільки чим старішою є дебіторська заборгованість, тим більша вірогідність її перетворення у безнадійну.

Таким чином, ТОВ «Рошен Де Люкс» для оптимізації обсягів дебіторської і кредиторської заборгованості та підвищення ефективності функціонування системи внутрішнього контролю рекомендується:

- посилити контроль за своєчасністю сплати дебіторської заборгованості контрагентам підприємства;
- підтримувати оптимальний залишок коштів на поточних рахунках з метою запобігання виникнення інфляції внаслідок акумулювання на ньому значних грошових коштів або їх нестача;
- посилити взаємозвірки дебіторської заборгованості по строкам їх погашення;
- розробити пакет робочих документів контролера для організації ефективного процесу контролю за дебіторською та кредиторською заборгованістю;
- розробити комплекс заходів щодо пошуків можливих шляхів збільшення кількості покупців і замовників підприємства з метою зменшення ризику несплати боргів;
- своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- впровадити практику лімітування дебіторської заборгованості як в загальних обсягах, так і в розрахунку на кожного дебітора і періодично переглядати граничні суми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Верховної Ради України №996-XIV від 16.07.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2014 року, частина 1 /Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Селезньов О.В., Зєніна О.О., Гик О.В., Біндер С.Г. - К.: Фенікс, 2014. - 852 с.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та тлумачення станом на 12 березня 2013 р. - Ч.1. - К., 2013. - 1272 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс]: затверджений наказом Міністерства фінансів України №290 від 29.11.1999 (із змінами та доповненнями). - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
7. Бабіч В. В., Сагова С. В. Фінансовий облік (облік активів): Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2006. - 282 с.
8. Білуха М.Т. Курс аудиту : Підруч. для студ. / М. Т. Білуха. - 2-е вид., переробл. - К. : Вища школа: Знання, 1999. - 574 с.

9. Борисов, А. Б. Большой экономический словарь [Текст]: Борисов А. Б. Большой экономический словарь: Изд. 2-е переработанное и дополненное. - М: Книжный мир, 2007. - 860 с.
10. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник [для студ. спец. «Облік і аудит» ВНЗ]/Ф.Ф. Бутинець. - Житомир: ПП «Рута», 2009. - 912 с.
11. Гладких Т.В. Фінансовий облік: навч. посіб. / Т.В. Гладких - К.: УЛ, 2014. - 480с.
12. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: практичний посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. - К.: Лібра, 2004. - 880 с.
13. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. / Н. А. Іванова, О. В. Ролінський. – К. : Центр учбової літератури, 2008 - 216 с.
14. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент // За ред. проф. Г. Г. Кірейцева – К.: ЦУЛ, 2002. - 469 с.
15. Коблянська О.І. Фінансовий облік: Навч. посіб. - к.: Знання. 2004. - 473с.
16. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент: навч. Посіб // О. П. Крайник, З. В. Клепікова - Львів: Держ. Ун-тет «Львівська політехніка»; Київ: «Декор», 2001. - 260 с.
17. Лігоненко Л.О, Новикова Н.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: Навч.посіб.-К.:КНТУ.,2005.-275с.
18. Партин Г.О. Управлінський облік: навч. посіб. / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. - К.: Знання, 2007. - 303 с.
19. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь // Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева, 5-е изд., перераб. и доп. - М.: ИНФРА-М, 2007. - 495 с.
20. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко ; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. - К. : КНЕУ, 2009. - 526 с.

21. Стоун Д. Бухгалтерський учет и финансовый анализ / Д. Стоун, К. Хитчинг; пер. с англ. Ю. А. Огибин, Г. А. Огибев - М.: Сирин, 1998. - 302 с.
22. Утенкова К. О. Аудит: Навчальний посібник./ К.О. Утенкова - К.: Алерта, 2011. - 408 с.
23. Чабанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник / Н.В. Чабанова, Ю.А. Василенко. - К.: Академія, 2002. - 672 с.
24. Береза С.Л. Облік і контроль грошових активів та дебіторської заборгованості: теорія і практика: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / С.Л. Береза; Ін-т аграр. Економіки УААН. - К., 2003. - 20 с.
25. Бескоста Г.М. Розробка концептуальних основ забезпечення контролю якості аудиту дебіторської заборгованості / Г.М. Бескоста // Ефективна економіка. - 2013 - № 9. - с. 36-40.
26. Белозерцев В.С. Щодо товарного кредиту та дебіторської заборгованості на підприємстві // В. Белозерцев - «Колегіум», 2009.- №11, 23-28 с.
27. Власова І.О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дис. канд. екон. наук: 08.06.04 «бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / І.О. Власова. - Д., 2004. - с.87.
28. Глобак Д.В. Проблеми управління дебіторською заборгованістю на підприємстві та шляхи її подолання [Текст] / Д.В. Глобак - Режим доступу : www.rusnauka.com/17_AND_2010/Economics/68647.doc.htm
29. Дячук О.В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством / О. В. Дячук, В. В. Новодворська // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. - Вип. 10(3). - С. 243-251. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(3\)_42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(3)_42)
30. Лищенко О.Г. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством/О.Г. Лищенко, Г.М. Бескоста// Держава і регіони: журнал. - Запоріжжя: Гуманіст. Ун-т «Запоріз. ін-т держ. та муніцип. упр.», 2009. - № 1. - С. 114-117.

31. Момот Т. Управление дебиторской задолженностью предприятия // Бизнес информ / Т. Момот - 2003. - №11-12. - с. 97-99.
32. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - № 11. - 135-140.
33. Облік кредиторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ [Текст] - Режим доступу : <http://konf.amsfo.com.ua/oblik-kreditorsko%D1%97-zaborgovanosti-za-psbo-ta-msfz/>
34. *Статівка М.Г.* Особливості визнання та оцінки дебіторської заборгованості на вітчизняних підприємствах відповідно до вимог мсфз / М.Г. Статівка // Управління розвитком збірник наукових робіт. - 2012. - № 3(124). - с. 117-120.
35. Чауш Б.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством / Б.М. Чауш. - Режим доступу: <http://intkonf.org/chaush-bm-oblik-ta-analiz-debitorskoyi-zaborgovanosti-v-sistemi-upravlinnya-pidpriemstvom/>
36. Шмичкова Ю.І. Концепція вдосконалення системи аудиту оподаткування прибутку в Україні/ Ю.І. Шмичкова // Ефективна економіка. - 2015. - №11. - с. 40-44.